

FINÁCZY ERNŐ A KATEDRÁN.

Tanári pályáját a középiskolában kezdte. Az 1881—83. iskolai években Pancsován, az 1883—85. évben a budapesti VIII. ker. állami főgimnáziumban tanított. Még ebben az iskolai évben a kultuszminisztériumba rendelték szolgálattételre. Behatóan foglalkozott a tanügyi közigazgatással, külföldi iskolái, elsősorban középiskolai szervezeti kérdésekkel, a közoktatásügy történetével. Tanulmányai eredményét nagyobb munkákban tette közzé. Ilyen irányú tevékenység után hívták meg a budapesti királyi magyar tudományegyetem bölcsészettudományi karának pedagógiai tanszékére 1901-ben.

Az egyetem bölcsészeti karán minden tanár nemcsak tudományos búvárlatai eredményét, módszerét ismerteti meg hallgatóival, hanem mivel ezek legnagyobb százaléka középiskolai tanári pályára készül, azok elől a kívánságok elől sem térhet ki, amelyeket a tanári oklevélért pályázók vele szemben támasztanak. A tudósképző egyetem bölcsészeti kara jórészt a leendő középiskolai tanárok szemináriuma. A hivatásból tanári pályára készülő fiatalság különösen a pedagógia tanárától várja, hogy a tanári munkával, annak minden vonatkozásával, e munka színhelyével: az iskolával megismertesse. A pedagógia tanára érzi legjobban, hogy előadásait nemcsak leendő tudósoknak, hanem leendő tanároknak is tartja. Mikor Fináczy Ernő az egyetemre került, senki nála jobban nem ismerte a középiskolát, a tanár hivatását és munkáját. Ez határozta meg egyetemi tanári munkájának irányát: mindent, amit a történeti és általános pedagógia nyújthat, értékesíteni a leendő tanár szempontjából. A gyakorlati követelmények figyelembevétele nem esett a tudományos színvonal kárára, a kettő összeegyeztetése egyetemi előadásainak egyik jellegzetessége.

Igazi tanár, aki kötelességét hivatásnak érzi. Előadásainak külső kereteit a rendszeret és pontosság állapítja meg.

Minden órán az élőszó közvetlen hatásával beszél, világosan, szabatosan, elevenen, fordulatosan. Minden mondata mutatja, hogy óráira a tudós lelkiismeretességével készül, hogy tárgyán uralkodik, hogy az elmondottak mögött nagy tudományos felkészültség van.

Ha a neveléstudomány valamelyik elmélkedőjéről szól, azt meg tudja eleveníteni, valósággal megjeleníti. Életének jellegzetes vonásait rajzolja, munkássága főrúgóit tárja fel, egy-két vonással mutat rá elmélkedésének irányára. Nagy vonásokkal jellemez. Az író mintegy maga előtt látja s rá tud mutatni benne arra, amit hallgatóságával meg akar értetni. A munkát szereti boncolni, lehető sok szemelvényt olvas fel, azonban nem merül el a részletekben. Ilyen tárgyaláskor minden órán van egy vezető gondolata s több órai tárgyalás után minden író jellegzetes vonásokkal vés be hallgatóságá lelkébe.

Minden előadása új és új stilizálás. Jól rendezett gondolatokat szabatos mondatokban fejezi ki. Nem emlékszem, hogy előadás közben befejezetlen vagy rosszul szerkesztett mondatokat mondott, nem is kezd újra mondatot. A világos ismeret egyszerre megtalálja nála a szabatos formát.

Ha nem is jelezte volna módszertani előadásában, hogy a Faludi egyszzerű beszédje, Vörösmarty nyelvének zengzetessége, Arany töről metszett magyarossága már tanuló korában tetszett neki, előadásainak szép nyelvezetéből, emelkedett stílusából kiérezhető, hogy nyelvünket, szókincsét, szellemét ismeri, ki tudja használni s tudja alakítani. Mindvégig előkelő magatartással megtartott előadásai ezért élvezetesek, közvetlenek és sohasem unalmasak.

De tanulságosak is. Minden előadása logikai szempontból tekintve kerek, egész. Minden óra után azzal a tudattal távozik hallgatósága, hogy az órán magában megérthető, értékes ismeretet szerzett. Történetről vagy általános pedagógiáról legyen szó, amilyen kidolgozott az egész kollégium anyaga, olyan átgondolt és megvilágított az a részlet, amelyet egy órán át ad elő.

Az egész kollégium anyagát egységbe foglalják összefoglaló szempontjai, egy óra anyagát értékessé teszik a részletek határozott körvonalai, érdekessége. Történeti előadásainak belső rendjét a történeti egymásután, a nemzetek szerinti különvalóság, olykor az álláspontok egyezősége adja meg. Elméleti előadásáiban szereti a történeti megalapozást. Didaktikában, metodológiában rendszeresen megismertet a történeti előzményekkel, a mai különböző felfogásokkal; egy-egy felfogás tipikus képviselőjének gondolatmenetét bemutatja szemelvényekben s ezek után fejti ki a tudós óvatosságával a maga álláspontját. Ilyen esetekben tűnik ki előadásainak kritikai éle. Minden komoly törekvést és irányt a tudós tárgyilagosságával bírál; tudományos módszerrel iparkodik megállapítani az értéket vagy értéktelenséget. Amilyen széleskörűek történeti és a közoktatásügy szervezetére vonatkozó előadásai, annyira inkább csak a leendő tanárok igényeihez szabottak elméleti előadásai. De ezek annál világosabbak, érthetőbbek. Hallottam, hogy hallgatói lélektani ismereteket a pedagógiai órákon sajátítottak el.

Új oldalról ismerjük meg Fináczy Ernőt a pedagógiai gyakorlatokon. Itt a hallgatóság kisebb számú, csak akik különösbbeben érdeklődnek a pedagógia iránt, vesznek részt azokon. Rendszeren egy nagy elmélkedőt olvasnak: Comeniust, Rousseaut, Herbartot stb. A tanár beállítja az írók korába, megállapítja helyét az elmélkedők sorában, megadja olvasásához a főbb szempontokat, mindezt röviden; a többi munkát tanár és tanítvány közösen végzik. Közösen olvassák az auktort, értelmezik tételeit, kitekintést tesznek más elmélkedők hasonló tételeire, vonatkozásokat keresnek más tudományágakkal. Igazi szellemi mozgékonytás teszi tanulságosakká és élvezetessé ezeket a gya-

korlatokat. Itt nyílik alkalma megismertetni hallgatóival a legújabb irodalmat. Ösztönzéseket ad az íróval való behatóbb foglalkozásra. Itt végzi azt a munkát, mellyel igazi érdeklődőket és tudósokat nevel a pedagógiának.

Fináczy Ernőt az egyetemen a pedagógiai könyvtárban lehet megtalálni. És ez jellemző reá. Ott érzi jól magát a könyvek között, állandóan dolgozik, az íróasztaltól megy a terembe hallgatóságához. A könyvtárban szívesen látja azokat a hallgatóit, akikben komoly érdeklődést, törekvést tapasztal. Könyveket ajánl, könyveket ad. Aki forgatott néhány könyvet az egyetem pedagógiai könyvtárából, olvasta a lapszéli megjegyzéseket, az némi betekintést nyer abba a műhelybe, amelyben Fináczy Ernő egyetemi előadásai készülnek.

Még egy adatot jegyzek fel a tanár szellemi alkatához. Előadásai közben többször olvas fel egy-egy találó adatot diákori olvasmányaiából, jegyzeteiből. Fináczy Ernő a tanuló kiérezte, amit mint tanár kiéreztet. A szellem fejlődése és alkotásai iránt való érdeklődés kezdettől fogva komoly élménye, ez az élmény vibrált a fiatal középiskolai tanár ambíciójában, ez öltött testet a tudós egyetemi tanár munkásságában.

KISPARTI JÁNOS.

FINÁCZY ERNŐ MINT TANÁR.

Sokszor rámutattak már arra a különbségre, amely a tudós és a tanár magatartása közt nyilvánul. Bár a kutatás és a közlés formái lényegükben egyaránt bizonyos értékek szeretetéből fakadnak, a kettő mégsem esik szükségképen össze. A tudós ethosát az igazság szolgálata jellemzi. Tárgyilagosság, az egyéni hajlamokon való uralkodás, módszeresség és feltétlen igazságosság teszi felismerhetővé. Ezért a tudós magatartása tulajdonképen mindenkor arisztokratikus és individuális: nem az együttérzés vagy a szociális kölcsönösség tudata, hanem egyedül az igazság általános érvényessége hozza őt szellemi közösségbe másokkal. Innen ennek a magatartásnak az az állandó veszélye, hogy esoterikussá válik, hogy olyan élményeken alapszik és olyan kifejezésekben települ meg, amelyek a beavatottak egy kicsiny körén kívül megközelíthetetlenek. Ezzel szemben a tanári hivatás a személyes hatáskifejtés pathosából születik, az adakozás öröméből él és az érzület vagy a meggyőződés közösségére törekszik. Ez adja mindenesetre a tanári magatartás plasztikusabb jellegét. Minthogy kevésbé az igazság tárgyi fennállása, mint inkább az élet organikus törvényszerűsége után igazodik, azért sokkal kevésbé egyoldalú és speciális irányú, mint a tudós amor intellectualisa. A tanár mindig egyéniségének teljességéből hat egy másik élet teljességére. Még a tudományos eredmények pusztá közlésénél is alapjában